

Controles van consultatiebureaus en andere zorgprofessionals richten zich op het vroegtijdig onderkennen van een afwijkende ontwikkeling. Helaas is daarbij te weinig oog voor het signaleren van een ontwikkelingsvoorsprong, een ontwikkeling die eveneens afwijkt.

Gevolg is dat deze kinderen vaak onnodig tegen allerlei problemen aanlopen.

Marieke Groenewold

Hoogbegaafd

té laat in het vizier

Bij een afwijkende ontwikkeling denken we in eerste instantie meestal aan een ontwikkelingsachterstand, maar ook een ontwikkelingsvoorsprong kunnen we als afwijkend beschouwen. Bij kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong verloopt de ontwikkeling niet alleen veel sneller en in grotere sprongen, maar ook anders dan gemiddeld. De oorzaak hiervan ligt in specifieke kenmerken van begaafdheid.

De 'zijnskenmerken'

We weten allemaal dat kinderen die een 'normale' ontwikkeling doorlopen behoorlijk van elkaar verschillen. Voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong geldt dit in nog sterkere mate, omdat zij een aantal specifieke kenmerken bezitten. Tessa Kieboom* noemt deze de zijnskenmerken van hoogbegaafdheid: zeer sterke karaktereigenschappen die bij de meeste kinderen die later hoogbegaafd blijken te zijn al op jonge leeftijd voorkomen. Het gaat om perfectionisme, een kritische opstelling, hooggevoeligheid en een sterk rechtvaardigheidsgevoel.

Perfectionisme

Bij perfectionisme leggen kinderen de lat voor zichzelf (en anderen) heel hoog. Veel van deze kinderen observeren eerst lange tijd, voordat zij zelf in actie komen. Zij kijken bijvoorbeeld heel goed hoe anderen lopen, fietsen, spreken enzovoort, om dit pas na te

doen op het moment dat ze er zeker van zijn dat ze het zelf ook kunnen. Vaak doen ze het dan in één keer goed. Mogelijk is dit een verklaring voor het feit dat kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong ook wel het kruipen helemaal overslaan.

Kritische instelling

Een 'waarom'-fase is bij alle kinderen gebruikelijk, maar bij kinderen die al vroeg kunnen praten en redeneren, begint deze op veel jongere leeftijd. Zij gaan al heel jong in tegen de plannen en ideeën van hun ouders en stellen vragen over van alles en nog

wat. Een dergelijke kritische instelling kan zich ook uiten in behoefte aan autonomie: het kind laat zich bijvoorbeeld niet verleiden om mee te doen aan een groepsactiviteit die hem niet aanspreekt.

Hooggevoeligheid

Vanaf de dag dat een kind het levenslicht ziet kan er al sprake zijn van hooggevoeligheid of grote intensiteit. Veel ouders die terugblikken op de eerste ervaringen met hun begaafde kind getuigen hiervan. Niet zelden zijn het huilbaby's en sliepen ze als baby weinig. Ook een zeer alerte blik bij de

Foto: Expertgroep Ontwikkelingsvoorsprong

pasgeborene valt op. Er zijn verloskundigen die dan al uitspreken dat de ouders nog heel wat te stellen krijgen met zo'n 'pittig kind'.

Rechtvaardigheidsgevoel

Een sterk rechtvaardigheidsgevoel is de vierde eigenschap. We zien dit bij kinderen die al op jonge leeftijd dezelfde regels willen hebben voor gelijke situaties en voor iedereen. Als iets niet eerlijk gaat, niet gelijk is of een ander houdt zich niet aan een afspraak, kan dat aanleiding zijn voor een temperamentvolle boze bui met tranen. Andere kinderen begrijpen dergelijke regels en afspraken nog niet en weigeren deze na te leven. Dat kan dus al snel een bron van onbegrip en conflict vormen. Door de driftbui die kan ontstaan uit frustratie lijkt het kind 'jong', maar de oorsprong van de frustratie komt juist voort uit het voorlopen in ontwikkeling.

Aanpassingsvermogen

Een ander gedragskenmerk van kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong is dat zij sterk worden beïnvloed door de interactie met de omgeving. In de kinderopvang en op de peuterschool wordt van ze verwacht dat zij contact

Meer weten?

Kijk voor meer informatie over Kleine Kinderen Grote Sprongen en de bijbehorende training op www.expertgroepontwikkelingsvoorsprong.nl/kkgs of mail via info@expertgroepontwikkelingsvoorsprong.nl

hebben met kinderen van ongeveer dezelfde leeftijd. Dit kan een bron van onbegrip en stagnerende ontwikkeling worden. Het snelle kind gaat proberen zich zo goed mogelijk aan te passen aan de andere kinderen. Daarbij kunnen zijn eigen interesses en ideeën steeds meer op de achtergrond raken, totdat hij ze zelf niet meer kent. Of een kind geeft het aanpassen op en kiest ervoor alleen of met oudere kinderen te spelen. Of het kiest ervoor om met volwassenen te praten, bijvoorbeeld samen met de pedagogisch medewerker doornemen wat er allemaal niet volgens plan verloopt in de groep!

Negatieve consequenties

Kinderen met een niet tijdig gesignaleerde grote ontwikkelingsvoorsprong kunnen tegen problemen aanlopen. Zij ontwikkelen sneller faalangst in verhouding tot andere kinderen. Ze weten best dat zij 'anders' zijn en veel van deze kinderen voelen zich daardoor eenzaam en redeneren dat 'het aan hen ligt'. Wordt de ontwikkeling van het kind sterk geremd, dan bestaat een groter risico op onderpresteren, langdurige verveling, verlies van motivatie, onbegrip en eenzaamheid. Klachten zoals buikpijn, hoofdpijn en somberheid komen bij hen al op heel jonge leeftijd voor.

In de praktijk zien we de gevolgen hiervan voor het kind in de vorm van depressie, schooluitval en allerlei vormen van onaangepast gedrag. Onaangepast gedrag kan dan leiden tot misdiagnoses. Bij teruggetrokken gedrag praat men bijvoorbeeld over autisme en bij druk en onrustig gedrag over ADHD. Het is van groot belang

dat specialisten die deze diagnoses mogen stellen, kennis hebben van ontwikkelingsvoorsprong en hoogbegaafdheid.

Tijdig signaleren kan!

Hoe maken we van deze mogelijke problemen juist kansen? Het klinkt misschien als een lastige opgave om deze kinderen te signaleren en voor problemen te behoeden. Maar gelukkig is het niet zo lastig als het lijkt. Op het consultatiebureau is soms al vrij snel te zien om welke kinderen het gaat. Kennis van de specifieke kenmerken van deze kinderen, helpt hierbij. Een onlangs uitgebracht instrument dat speciaal ontwikkeld is om jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong te signaleren is 'Kleine Kinderen Grote Sprongen', van de Expertgroep Ontwikkelingsvoorsprong. Dit bestaat onder meer uit een set handige signaleringskaarten met kenmerken van een ontwikkelingsvoorsprong en met tips om ouders goed te kunnen adviseren. Op basis van het instrument is ook een training ontwikkeld die het eenvoudiger maakt een ontwikkelingsvoorsprong te herkennen, met aandacht voor het adviseren van ouders.

auteursinformatie

Marieke Groenewold, voormalig verpleegkundige JGZ vormt samen met haar collega's Fanny Cattenstart en Baukje van Dijk de Expertgroep Ontwikkelingsvoorsprong.

*Tessa Kieboom, Hoogbegaafd - Als je kind (g)een Einstein is

